

može sagraditi i palata uma i čatrlja. Brana Petrović nije gospodar reči, on ih samo pronalazi u njihovoj punoj zvučnosti suprot jednom opštem pesničkom maniru da se reči filtraju, selektuju i da se iz jednog suženog izbora puštaju u stih, on nema snage da se suprotstavi njihovom klučanju, erupciji i moći da se same slože u pesmu. On samo može da bude zadovoljan tom poetskom kristalizacijom i da je potpiše ili da bude nezadovoljan i da je uništi. Za njega je govor jedna autonomna i tajanstvena evolucija koja ne tripi nikavu intervenciju u toku procesa sinteze. Reči nisu opis pojma ili objekta, one su čovekova mogućnost da svoje čudjenje, ushićenje, revolt, svoj odnos prema eksterijeru ozvuči, imenuju i imenom izdvoji od ostalog. Dvanaestogodišnjeg čoveka sreće Pasternak i imenovače ga malčki; sreće Michaux i imenovače ga garçon; sreće Brana Petrović i imenovače ga dečak. To što pesniči imenuje sa „divan nesporazum“ dokaz je da reč nije ničim vezana za objekt koji objašnjava, a polimorfnost te ljudske komunikacije je posledica specifickog reagovanja onih izolovanih i izgubljenih pod kapom nebeskom praroditelja, koji su počeli govoriti, počeli stvarati jezik.

Da li smo u pravu ako prigovorimo pesniku što je ponекад potpisivao rezultate leksičke ne-discipline, što ga je mestimčno zasenila raskos artikulisanog zvuka, bogatstvo značenja? Sto je napisao „Ljude planinare“, „Čoveka i psa“, „Mačku“? Sto su neki stihovi u pojedinim pesmama evidentan pad, na primer isforsirano:

dovedi ljude
ljude ljude najzad
mi dovedi ljude sve
ljude počet
od kamenja ljude dovedi
mi ljude zatim
dovedi ljude najzad
mi dovedi ljude a
kada mi dovedeš ljude dovedi
mi ljude.
(Ljudi)

Jesmo, ali smo obaveznici da istovremeno kažemo ono što se tako teško odlama od istorija kritičara kada je u pitanju prva knjiga nekog piscu. Moć govoru je datum u našoj literaturi, a njen autor je u prvom naletu osvojio sam vrh naše poezije.

Svejedno što on još plača danak lutjanju, kucanjem na mnoga vrata poetskih puteva. Sto se u njegovim stihovima može naći čak i na četrdeset godina stari sumatraizam:

umesto mene
drvo neko na prokletijama diše
umesto moga smeđa reka je jedna
[nova na zemlji potekla
(Anina pisaca mašina)

ili elegantnu verbalnu igru:

tvoja europa je daleko
pikaso se sa cerclima svadja
kami je podnico ostavku
madjari beže u rustiju
(Pesma branim Anu)

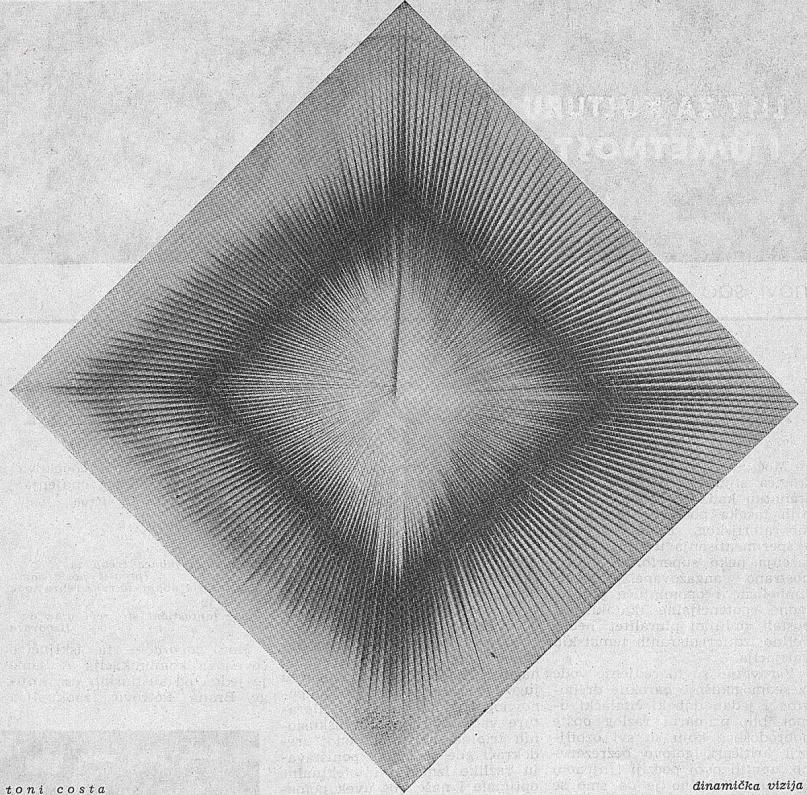
kako se produžava na nekim mestima i u još neukoričenom ciklusu „Radio Zemlja u zvezdanom polju“, jer Brana Petrović nam pruža dragocenosti, stihove koji su sadržinski čitava poema, a po lepoti ulaze u najoru estetsku selekciju jugoslovenske poezije:

zatim da legnem u travu
glavom uz topal kamen
da spavam beskravno dugo kao što
[spavam u agu] (Kao govor)
Ljudi rudari u svome su ugaš
[pronadaju] (Ljudi rudari)
ana uveće zalazi
ana izjutra izgreva
(Kako Ana dialektički traje u
meni)
Ovu ti pticu daruju
hrabri u prošlom ratu:
oni su sada vazduh planine mora
neopozivo drugarstvo sveta (Zvezde
uredi čovenčanstvo u leto to ti je
napisao pesmu ma da
ni jedna pesma nije potpuna kao
[zemlja]
(Pesma kako se čita ova moja
pesma o letu)

Brana Petrović je optimista kome je sve na zemlji pa i sama zemlja pretesno skrojena. On je nasmjejan vidovnjak, čovek koji se sav razgolito u jednoj poetskoj prozi, pesmi bez naslova, koju bih kao divnu anatomiju čovekova u čoveku stavio na prvo mesto jedne svoje intimne antologije, a koju ovde integralno citiram:

Kad ponistim na prostor u kome
je živela riba koju čas sad potem
na žaru jedem, zadržite prostor bas-
kraju mati i ruševine u meni kao
da sam maločas umesto vina frus-
kogorskog samu gordost sveta po-
pušta. Kako teh mesta da je uzvi-
šenje učinkovito, učinkovito u momen-
tu dok jede glavu čovekova iz koje
niču čudesna i ludost, ili ruku rije-
govu kada džavolski vestri grli i u-
dara nožem i ruši kuce i zida ta-
kao ne pise i ljude i britanice i
noge, nježne i jutore, i su
drugom nogom njegovom, ili u-
ho njegovo bez koga ne bi mogao
znati kad mu se iz daljine približa-
ver zver a kad voda, ili srce njegovo
bez koga bi mu krv bila ustajala
ratno barutina.

Istina, vino je bilo crveno kao
kad se zaklje jačnje u jare trogo-
dac bika, čovek učinio je stane
da pamet čovek, stane otvod
vinu takva boja kad je zemlja iz
koje izvrši crna puna mrtvih ljudi
ptica, buba, ta zemlja iznutra usi-
nata kazu, a spojile bladne izuze-
te da ostavi potomstvo (keru), ta
zemlja smrtna vrela izuzen kada je sneg
za koji čovek u prvoj godini života
ne zna Šta je, u drugoj kad postane
pametniji misti da je sneg
šećer,

dinamička vizija

toni costa

kasnije mu kažu da je sneg ustvari
sneg i samo izuzetni nesrećnici kao
da su usmjereni TO BELO SLO-
DENOCE PREKRIVE ZEMLJU STA-
JE? a ostali su zadovoljni t. j. sreć-
nici t. j. sneg je sneg, a ispod snega
je crna zemlja iz koje često prili-
kom sejanja žita ili kraljevičaju ku-
ću, iščekuju pokušaj obnove, a
tako i naocare kafe PRELAZ IZME-
DU MAJMINA I COVEKA ili PRE-
LAZ COVEKA I MAJMINA a još je
tako i zauzeti zauzeti kom
pružaju, na to sto svedoči i
teligenčnosti stvari: mamac, leptira,
rova glistu, obada, zrno kukurizu,
svu matu ribiču, komadi svoga sr-
ca, komaraca, divlju svinju, glavu
umrlog prijatelja, ko sto ima bili
sta, on je taj čovek čitavo popose
pretečen od podom, ogledajući se u
njoj strpljivo jer znao je da je s
glinida i da moraš, ako ne danas a
om sutra, ako ne onda iduće godi-
ne ili posle hiljadu godina, ti mo-
že da se nekako išček malo, predviđaju
šta će se dogoditi, i četiri, i sami sebi
pozvani govor — da do iz nas teku-
ta prekrasnja crvena fruskošorska
zivina, kojomu bav sad, rekao sam,
zalivam svoje izmuceno gladio telo
iznutra (odake svetli) i veliku mrt-

vu sažvakana polusvarenu ribu ko-
ja je bila nesto slobodna i znak
da je živela u moru okrenu več-
inom strahu od ajkula krunjnih ri-
ba čoveku.

Ali si najzad dolitali! Ne ajkule
niti krunjnjih ribi, niti pak ako ne
krunjnjih i ono bar prozdravljuju
od sebe, niti čak ni sama sebi do-
litala (kao što je prvi red), do-
litala si čoveku.

On je taj što uze kanap, pa za nj
da zauzeti zauzeti kom
pružaju, na to sto svedoči i
teligenčnosti stvari: mamac, leptira,
rova glistu, obada, zrno kukurizu,
svu matu ribiču, komadi svoga sr-
ca, komaraca, divlju svinju, glavu
umrlog prijatelja, ko sto ima bili
sta, on je taj čovek čitavo popose
pretečen od podom, ogledajući se u
njoj strpljivo jer znao je da je s
glinida i da moraš, ako ne danas a
om sutra, ako ne onda iduće godi-
ne ili posle hiljadu godina, ti mo-
že da se nekako išček malo, predviđaju
šta će se dogoditi, i četiri, i sami sebi
pozvani govor — da do iz nas teku-
ta prekrasnja crvena fruskošorska
zivina, kojomu bav sad, rekao sam,
zalivam svoje izmuceno gladio telo
iznutra (odake svetli) i veliku mrt-

Rekao sam već da je Brana Petrović pesnik čovekove savesti i da mu individualni mikrokosmos i ne treba. To ne znači da on ima nesto protiv tih linijskih svetova, protiv introvertiranosti duha. Ali on ima itekako mnogo protiv petrifikacije tih svetova. U tekstu jedne posvetne zapisa je on, sa malo reći, čitav životni program COVEKA:

„Ovo trista godinica koliko čovek živi, treba dizati revolucijske u svojim malim državama.“

Da bi bio odlučilac sudbine svog sveta koji se u ovom trenutku iskobiljava iz oktopodističkog zagrljaja preistorijske naivike da se živi u gladinu i umire u pokoljima i prometejski grčevito boriti za pravo vatre da bude svetlost i ne bude požar.

Tomislav KETIG

Ali od twojih reči ne mogu ostati živa.

21) Otišla je. (Neću da budem patetičan.)

Sunce me ravnodušno greje.

Autobuska stanica — kakav centar!

Mogu da putujem u svim pravcima odjedanput.

22) Nadjaz su svi autobusi otišli. Ostado na stepenima kreme i pomisili kako bi dobro bilo napisati esej u stihovima o benzingu.

Zbog čega je smatram da su ove 22 pojave koje sam nabrojao, uticale da rečenica NA KRAJU SVAKOG BLISTAVOG PUTOVANJA ČEKA SMRT postane moja nova ljubav. Imam misao da se to najbolje može objasniti na tekstu pod brojem 11. Treba zapisati da je taj broj izgledao ovako:

Zamisleni broj 11:

Izjutri sam po dogovoru čekao na autobuskoj stanici došla je pretvorena čebadima termosima paradažom noževima nasmjejana vreda PRIDRŽI OVO BLESAVKO OSTAH BEZ RUKU NE BOJ SE GLADNICO U IVANICI CEMO KUPITI KAJMAKA DOŠAO MI JE BRAT SA ŽENOM I DECOM O KARO SU PLAKALI KAD SAM REKLA DA TI I JA IDEMO NA GOLIJU!

Da je broj 11 imao takav ishod, u ovom trenutku, ja bih možda analizirao pojave koje su uslovile da ovakva rečenica postane moja:

NA KRAJU SVAKOG BLISTAVOG PUTOVANJA ČEKA NOVO PUTOVANJE.

Il bi mi, možda, svaka analiza bila nepotrebna. Sada sigurno znam da je nikada više neću videti. To je moja gruba odluka.

Putovanje je bilo završeno.

I

Kad budem ljupko selo Bakar!

Leteće požar zrakom

uzdajući se u budnost ptice!

U selu Bakar autobus stoji dva minuta. Zahvaljujem Centralnom Saobraćajnom Preduzeću, svim soferima konduktorima mehaničarima blagajnicima naftama direktorima zahvaljujem,

NA KRAJU SVAKOG BLISTAVOG PUTOVANJA ČEKA SMRT! verujete li ili ne baš me briga, (sam sebi sam svodak da govorim istinu) (mada sam sebi najmanje verujem) — ja tu prokletu rečenicu, suštavstvenu i jaku, a ipak tako očajno praznu, vremenski puni, trista godina.

Na kraju svakog blistavog putovanja čeka smrt. Ko zna koliko sam je puta u raznim knjigama pročito, ali mi je ona uvek izmicala, nisam čak bio ni svestan da je to baš ta rečenica kojoj proklet i loman zamke prežem, trebalo je mnogo žita da sameju ljudske vodenice pa da je priznam za svoju, da je probudim, uspavanu, negde, u vijugama, moždanim, koje podsećaju na Hercegovinu 10. jula 1961. godine, da, zatim, potrcim, za njom da je zgrabin, kao tijelu pticu, a, zatim, da je, čiodama, gumarabikom, klanfama, mastilom, privećem za ovo parče hartije, i da je tako mrtvu pustim da živi.

NA KRAJU SVAKOG BLISTAVOG PUTOVANJA ČEKA SMRT!

Hoću da opišem, sad, neke pojave, za koje smatram da su uslovi budjenje te rečenice, koju sam naglo priznao za svoju:

1) Autobus iz Dubrovnika posle hiljadu godina vrtoglavog sijaja rečenica zelenila realizma prispeo je u jednu malu varoš Zapadne Srbije.

2) Svaki čovek ima svoju jabuku od zlata. (I životinju imam.)

3) Starica kod koje sam najmio prenočište izgovara: ja te uvek slovo C mesto C imala je PUT (neka vrsta šećerne bolesti) pokazala mi je rendgenski snimak svojih vrlo svežih očuvanih pluća nekoliko puta je rekla JADNA JA BOLJE DA SAM JOS U BOLNICI UMRLA iz kofera sam izvadio nekoliko KRAŠ čokolada tutnuo ih u njene kostur-šake doneo kofu vode rekao ISTRAJTE TET-KA i otišao.

4) Jabuka od zlata! Zakašnila je deset minuta rekla JESI LI TELEFON? kazao sam razgovor U KOLIKO u dvanaest U REDU IDEM JA KOD FRIZERIA PUNA MI JE KOSA MORSKE SOLI POMIRISI I OVDE SAM SLANA VIDIS POPODNE ME ČEKAJ DA VIDIM STA SU TI JAVILLI.

5) Na telefonu: ZNAO SAM DA SI TI ZBOG ČEGA

SA PUTOVANJA

ZOVEŠ SVE SAM ZNAO U REDU JE ŠTA KA-
ZEŠ NIŠTA ZDRAVO.

6) Sve je u redu ZAISTA nego što DA ODLIČNO JED-
VA ČEKAM!

7) Dragia!

8) NACELNIKI MI OPET PRETIJO NIJE TREBALO
DA GA GADJAS ČASOM.

9) BOLI ME STOMAK.

10) Ponesi čebad termsos paradaž nož.

11) Izjutra, sunce me obasjavao na autobuskoj stanici. Došla je bez čebadim termsos paradaža noža rekla NE MOGU DA IDEM DOSAO MI JE BRAT SA ŽENOM I DECOM I 11. DECOM.

12) Prokletja proza.

13) O zar se zbog toga odlazi putovanja
u doba kad od ljubavi gorim!
Lažljivice!

Odlazi kći!

Pusti me da umrem.

Da se odmorim.

14) Ne ljuti se, mače.

Moje srce kuca sve jače i jače.
I kad sam zdrava,
i kad se razbolim,
ja samo tebe,
samo tebe,
volim.

15) A brata?

16) O, da tvoje ljubomore strah me hvata.

17) Odlaži!

Izbav moju ti zasluzila i nisi.
Tebe su ljubili kočijaši
u bašti
iza zida.

18) Baraboi!

Sakrij se negde i umri od stida.

19) Hoćeš li čašu piva?

20) Može.

